

Literatūra un Māksla

LATVIJAS PADOMJU RAKSTNIEKU, KOMPONISTU, MĀKSLINIEKU UN ARCHITEKTU SAVIENĪBU LAIKRAKSTS

1954. GADA

18. JŪLIJĀ

Nr. 29 (496)

Padomju Latvijas svētkos

Rīgā zied līpas. No Mārupes kolchoza plavām līdz pašam pilsētas ielām atplūst tikko nopļautā siena reibinošās smaržas, sajaucoties ar plaukstošo puķu vasarīgo elpu zālajā Arkādijā. Steidzoties savās ikdienas gaitās, tu brīdi apstāties, ielūkojies sudrābotā zilgmē virs koku galotnēm, uzsmaidi laimīgam pretimnācējam un nodomā: «Cik jaukā gaidalaikā iekrīt Padomju Latvijas svētki!»

Tas ir prieks ne tikai par košiem ziediem un siltu sauli, par līksmi dūcošajām blīzēm, tas ir prieks par mūsu jauno dzīvi, panākumiem un laimi, ko esam guvuši, dzīvodami četrpadsmit gadus padomju brāļu salmē. Un allaž tādās reizēs domas paceļas atmiņu spārnos, mēs atkal atceramies savu pirmo brīves vasaru — trauslāmīnī savilņojošu, gaišu dziesmu un lielu nodomu pilnu. Daudzas jo daudzas ieceres jau sen piepildītas, par daudzām mēs visi šodien cīnāmies.

No ganu zēniem, kas augām dienām nosēdēja puteklīnājās līleču malās, priecāmies un apskauzdamī brašos padomju tankistus, no meitenēm, kas tik aizrautīgi mācījās dziedāt «Katiņu» un citas sirsniņas, jaunās, līdz tam Latvijas birzīnās maz dzirdētās dziesmas, četrpadsmit gados izauguši zinātnieki un karavīri, architekti un mākslinieki, agronomi un skolotāji. Tu varbūt pats vēl neesi lāgā sācis dzīvot ceturto gadu desmitu, bet savus pirmos skolniekus Rāgā bulvari satiec jau ar universitātes beidzēju nozīmi pie krūtīm. Apstāties, aprunāties un nemaz nebrīnīties, ka tavi audzēkņi pošas darbā uz visgrūtākajiem posmiem, kur viņi visvairāk nepieciešami tautai un Dzimtenei, viņi mūsu nākotnei. Un ir brīnīgā sajūta, apzinoties: varbūt arī tu esi palīdzējis visiem skaidrām un drošām acīm raudzīties dzīvē, esi mācījis pārvarēt šķēršļus, uzticīgi kalpot socialistiskajai Tēvzemei.

Atvārdīties no saviem blīvajiem skolēniem, dedzīgiem komjauniešiem, kas nemanot izauguši tik lieli, — tu verbūt pirmo reizi iedomājies par paša gadiem, leraugi, Daugavas ūdeņos skatīdamies, grumbu pierē, to, ka acis lezadzies vieglās nogurums. Bet tevi neapstāj skumjas, sirdī nenomāc bēdas, domājot par visjaunākajiem, tu priecājies par līliskajiem palīgiem, kas stājas blakus celt vēl krāsnāku un stiprāku mīļo Padomju Latviju. Tu priecājies par to, ka vairs nekas nespēj jānības trauslī, nekas neapņemties cildenākās līgas, nekas netraucē vispārīgāko sapņu piepildi. Aug darba veicēju pulki, aug brīvā Padomju Latvija!

Mājās tevi varbūt jau gaida meita vai dēls — dzīvi, draiskulīgi un zinātkāri bērni, kuriem lūpās vienmēr dzimst kāds: «Kāpēc?». Bet šodien viņi iznākuši tev pretim tālu aiz vārtiem, gaidījuši stundu vai divas, lai ātrāk izteiktu savas brāzmalnās gāvis:

«Tēt, karogi!»

Tik tuvs, mīļš ir šis mazo nebēdīgu saucēns, tik neviltota un dziļi patiesa, vienkārša ir viņu līksme, ka gribas to dzirdēt un izjust vēl un vēlreiz.

«Tēt, karogi!»

Tā sauc tu pats kādreiz, lūkodamies sarkano cīņas karogu plandošajās līesmas, kas savilņoja līdz asarām.

«Tēt, karogi!»

Nerimst bērni, un jūs visi kopā klausāties karogu klusajās un svinīgajās vēdās. Vētras un kauju sniegunāzīgo izpaušmā sarkanajam uzvaras karogam blakus cēlī plīvo Padomju Latvijas valsts karogs. Pretim, liekas, paveras dzidri zilā, vieglā domāka gaisotnē jūras tāle, pār kuru atausiņi spožā brīvības saule.

Tu sāc stāstīt par laimīgu bērniņu. Tā nav pasaka par brīnumainām svešām zemēm, bet parasts un vienkāršs stāsts par padomju bērnu, par mūsu pionieri ikdienā, jaukajām vasaras nometnēm un ugunskurēm, par jaunajiem pārgājieniem Latgales pakalnos un Kaukaza. Tas ir stāsts par jauno mēruināšu ēkājām rokām, meitenēm un zēniem, kuri kopā ar visām mūsu dzimts valsts labākajiem ražas kopējiem dodas uz lielo Vissavienības lauksaimniecības izstādi Maskavā.

Atnāk no darba pārējie mājas ļaudis, sākas sarunas par kombināliem, kas jau gatavi novākt kopu ražu; runājat par jaunajiem cīnītājiem, uz kuriem pošas pāriet mūsu lauku kopji, par Kolchoznieku namu, kas augstu paceļas pāri visai Rīgai. Tu stāsti par varonīgajiem latviešu komjauniešiem šajā Orenburgas stepē, kas pirmo reizi uz mūžam atkārtas neskartās zemes, postīt dārzus, nogalināt brāus. Padomju valdības ziņojums par pirmās atomu elektrostacijas nodošanu ekspluatācijā rada un liecina, ka mūsu cilvēku rokās atomu enerģija nav līdzeklis postīšanai, bet gan celtniecībai, mierīgam radošam darbam.

Atzraujas elpa, klausoties tavā stāstījumā. Atomos atnāstais spēks liks dūkt turbinām, apgaismos un apsildīs mājokļus, darbinās traktoros, atbrīvos dzīvokļus no mikrobu, iznīdīs jaunās un spītīgās infekcijas slimības, padarīs iespējamus visaugstākos lidojumus...

Klusi sēž bērni. Viņu sejas kļuvušas nopietnas un domīgas, varenu, vēl īsti skaidri neapjaustu ilgu aparoties. Kas lai zina: varbūt viņi pēc gadiem pirmie pacelsies starplīnietu lidmašīnā?

Ilgi rit sarunas svētku vakarā. Daudz sasniegumu gūts šajos četrpadsmit dižu pārkaļķojumu bagātajos gados; daudz gleznu par tiem radīts, daudz dziesmu sacerēti! Un kas ir svētki bez priecīgas dziesmas? Un savādi: tev (jāatzīstas, gluži tāpat kā man) tik vairāk agrāk sacerētās dziesmas — par pilsoņu kara varoņiem, nealzmīrīstamo Kachovku, par vakaru reidā, ciema muzikantu, kas traucē meitenēm mīlegu. Tu dziedā par uzvaras ritu Daugavas krastos, par zvejniekiem, kas met lielu vadu selgā, un visi mājīnīli dūc līdzī. Arī viņu sirdīs saista šīs dziesmas.

Mēs esam labi draugi, un varbūt tāpēc tu atceries šajā brīdī manas dziesas. Un atkal labprātāk meklē... vecāks, pirms gadiem trim četriem uzrakstītās. Kāpēc? Manas jaunākās vārsmas taču nav sliktākas par citu autoru dzejām, kuras tagad līn blēzī lasām žurnālos un laikrakstos. Tās turas agrāko dzejoļu līmenī...

Tu smaidi, un es laikam sāku sprast tavu draudzīgo un tomēr pārmēta pilnu skatīenu. Draugs, ir milzum izaugušas tavas un citu mūsu lasītāju prasības! Biedri komponisti, tas pats noticis arī ar tavu klausītāju un dziesmu izpildītāju prastībām. Un, biedri mākslinieki, vai dažkārt arī pie tavas jaunākās gleznas skatītāji ilgāk nepakāvējas tikai tāpēc, ka ļoti vēlas, lai tu augtu līdzī viņiem, nepaliekot pie nespēģātā?

Brīnīgā, ka diendienā aug prasības literatūrā un mākslā. Tas aplicina mūsu cilvēku garīgo izaugsmi, ir nākotnes lielo panākumu kūla. Mēs nedrīkstam atpaukt, mums allaž neatlaidīgi jāizvirza jauni, arvien sarežģītāki un svarīgāki uzdevumi, jāpalīdz laudim dzīvot, strādāt, apstāties. Mums jāsoļo Padomju Latvijas un visas mūsu Socialistiskās Dzimtenes ceļā priekšpulki!

Liekas, vēl valdzinošāk vakara krāsā smaržo līpas. Cilvēki priecājas par darba uzvarām, par svētkiem, par to, ka mēs droši un pašāvilīgi varam raudzīties savā rīdīdēnā.

Andris Vējāns

STARPTAUTISKAIS KINOFESTIVALS KARLOVIVAROS

11. jūlijā Karlovaros sākās 8. Starptautiskais kinofestivals. Tajā piedalās vairāk nekā 30 valstis, tai skaitā PSRS, Ķīnas Tautas Republika, Eiropas tautas demokrātijas valstis, Anglija, Francija, Itālija, Somija, Japāna, Argentīna un citas.

Festivalā, ko organizē ar lozungu: «Par mieru, par tautu draudzību, par cilvēces cēlājiem centieniem», demonstrēs 40 filmmetražas un apmēram 100 īsfilmas.

Uz kinofestivālu atbraukusi padomju festivalam piesūtījis apsveikuma telegramu delegācija ar PSRS Kultūras ministrijas mu Čarlīje Caplīns.

Meinhards Rudzītis

Te jaunajam ciematam būt!

Starp mums nav vairs viensētnieku,
Bet viensēdās dzīvojam mēs,
Un cik no tā soļu lieku,
Vai kāds gan pat saskaitīt spēš.

Mēs tādēļ te esamēdā kopā,
Kur visi sen posāmies nākt,
Kā bites lai jaunajā stropā
Nu mēģinām salidot sākt.

Mums mācīja kolchozu druvas
Reiz vāgas pār ežām dzīt,
Nu mājas, kas centram būs tuvas,
Ir laiks, biedri, uztāstīt.

Un tādās lai visiem reiz pienāk,
Laiks ciematam piedzimt un augt,
Lai nākamā godadienā
Var viesus uz sālismaizi saukt.

Te dzīvei viskaistākā vieta, —
Šai brīdī kā viens visi jūt:
Ja spēks būs un griba mums cieta —
Te jaunajam ciematam būt.

Vairs ne jau tik iedomu aiņās
To skatīt, bet radīt mums ļauts,
Kad dzīve tik ātri jgu mainās
Un kalnup tik steidzīgi trauc.

Lai katram te māja drīz sava
Un puķu un ābeļu dārz,
Bet raksta uz vēstules tavas:
«Seit. Ciematā «Komunars».

PADOMJU DZIMTENĒ

Mākslinieku radošā konference

Baku pilsētā notika Gruzijas, Azerbaidžānas un Armēnijas mākslinieku konference.

Sakarā ar konferenci R. Mustafjeva vārdā nosauktajā Valsts mākslas muzejā tika atklāta visu triju republiku mākslinieku darbu izstāde.

Ievadvārdus konferencē teica PSRS Padomju mākslinieku savienības organizācijas komitejas sekretārs, PSRS Mākslas akadēmijas īstenais loceklis D. Nalbandjans, atzīmējams Aizkaukazijas republiku tēlotāžu mākslas jaunais sasniegums.

Par Armēnijas, Gruzijas un Azerbaidžānas tēlotāžu mākslas stāvokli un uzdevumiem runāja Gruzijas PSR Nopelniem bagātās mākslas darbinieks prof. A. Kutateladze, Azerbaidžānas PSR Padomju mākslinieku savienības priekšsēdētājs M. Tarlanovs un Armēnijas Padomju mākslinieku savienības prezidijs loceklis S. Artučjans.

Par atsevišķām tēlotāžu mākslas nozarēm runāja PSRS Mākslas akadēmijas īstenais loceklis D. Nalbandjans, J. Vučetičs, A. Jar-Kravčenko.

Konference pieņēma plašu lēmumu. Nākamā starptautiskā konference notiks 1955. gada septembrī Erevanā.

«Tālu no Maskavas» uz Ļeņingradas operas skatuves

Tuvākajās dienās ar Ļeņina ordeni apbalvotais Akadēmiskais Mazais operas teātris sāks izrādīt jauniestudējumus — komponista I. Dzeržinska operu «Tālu no Maskavas». Operas libreto pēc tā paša nosaukuma V. Ažajeva romāna uzrakstījis L. Dzeržinskis.

Operas uzvedumā piedalās teātra labākie spēki.

Bulgarijas mākslinieku viesošanaš Lietuvā

15. jūlijā Lietuvas PSR Valsts filharmonijas zālē notika Sofijas Operas teātra solistu Dimitrova premijas laureātu Liliņas Vasiljevas un Nikolas Nikolova koncerts. Simfoniskā orķestra pavadījumā dziedāja izpildīja arijas, duetus un ainas no Smetanas, Verdi, Bizē un Pučīni operām.

Klausītāji silti uzņēma māksliniekus, pasniedza viņiem ziedus.

Operu izrādes kolchozos

No Itik-Kulas apgabala Frunzē atgriezušies Kirgīzijas Operas un baleta teātra mākslinieku grupa, kas lauku rajonos sniedza 19 izrādes un koncertus.

Orto-Tokoja rajona kolchoznieki, padomju saimniecību un MTS darbinieki, Orto-Tokoja ādēnskrātuvē

Astodesmit astotais izlaidums

Visā Padomju Savienībā plaši pazīstama mūsu zemes vecākā augstākā muzikālā mācību iestāde — Rīmska-Korsakova vārdā nosauktā Ļeņingradas konservatorija. Operas studijā notika svinīgais akts, vēlīts konservatorijas 88. izlaidumam. Šimts četriem absolventiem, kuru vidū — dziedot, pianisti, kuru un simfonisko orķestru diriģenti, komponisti, muzikas pētnieki, operu režisori, pūtēju orķestru diriģenti, — svinīgi tika pasniegti diplomanti.

Absolventu vidū — grupa pirmās burjatu-mongoļu studijas absolventu. Visi viņi strādās Ulanudes muzikālajā teātri. Starp tiem Burjatu-mongoļu APSR Tautas mākslinieks Lhasarjans Linhovovs.

Ļeņingradas konservatoriju beiguši arī tautas demokrātijas valstu pārstāvi — rumāņi, bulgāri, poļi, ungāri.

Armēnijas architektūras pieminekļu izrakumi

Erevanā atgriezušies ekspedīcija, ko organizējusi Armēnijas Arhitektūras lietu pārvalde. Mēneša laikā vēstures zinātnieku kandidāta O. Jegiazarjana vadībā ekspedīcija veica izrakumus lielā senā architektūras pieminekļu rajonā Marmasēnā. Zem četrus metrus bīza zemes slāņa tika atrastas senā tempļa atliekas.

Tempļis veidots no mīžīgām, līdz 2 metri garām, gludinātā sarkanā šūn-

akmens plāksnēm. Akmeņos labi saglabājušies ornamentā, kas liecina par celtnieku augsto meistarību. Pēc visa spriežot, tempļis celts XI gadsimtā. Netālu no tempļa atklāts mauzolejs. Domā, ka tas attiecas uz X gadsimtu.

Izdarot izrakumus, atrasts ļoti daudz keramikas izstrādājumu, glazētu māla trauku, stikla izgreznojumu un dažādu citu priekšmetu.

Kinofilmas-baleta «Romeo un Džuljeta» uzņemšana

Jaltā ierīkots itāļu pilsētas Veronas laukuma maketa ar pilnām statujām, strūklakām. Laukumu pēc mākslinieka A. Parchomenko skicēm, kas atbilst Veronas izskatam XIV gadsimtā, iekārtojusi Jaltas kinofabrikas strādnieki.

Seit uzņems masu skatus: cīņas starp naidīgām aristokrātu Monteki un Kapuleti ģimenēm, karnevalu, bērnu procesiju ar Džuljetas zārku, Romeo divkauju ar Tibaltu.

Lai piedalītos uzņemšanā, Jaltā ieradusies 120 cilvēku liela baleta trupa L. Lavrovska vadībā.

Filmu uzņem kinostudija «Mosfilm». Filmas uzņemšanu vada Staļina premijas laureāti režisori L. Arņstams un baletmeistars profesors L. Lavrovskis, filmē operatori A. Seļenkovs un Cen Ju-lana.

Džuljetas lomā — PSRS Tautas māksliniece, Staļina premijas laureate Gajina Ulanova.

Dziesmu svētki Narvā

Igaunijas PSR Narvas pilsētā notika plaši dziesmu svētki, vēlīti Padomju Igaunijas četrpadsmitajai gadadienai. Sogad palielinājies dalībnieku skaits.

Velte rīdziniekiem

gonalēm un krustojās tā centrā. Starp šīm alejām ir daudz mazāku celiņu.

Visur uzstādīti gari koka soli uz betona pamatiem. Vakaros sešdesmit augsti lukturi vienmērīgi apgaismo parku. Pašreiz ieeja atvērta ne tikai no Kirova ielas puses, laukumā tagad var nokļūt arī no Gorkija ielas un Komunaru bulvāra puses. Drīz atklās ieeju laukumā arī no Ļeņina ielas.

Nav aizmirst arī mazie rīdzinieki. Viņiem tajā laukumā daļā, kas atrodas pie Latvīšu un krievu mākslas muzeja, iekārtota vesels sektors —

liels laukums nobērts dzeltenām smiltīm un blakus — prāvs iecapjš baseins, kur var laist kuģiņus un pār kuru iekārtots pat speciāls celiņš, līdzīgs šaurai pussalai.

Tā laukuma daļa, kurā pacelsies piemineklis dižajam Staļinam, pagaidām vēl norobežota no pārējā laukuma. Tur turpinās izbūve. Laukuma rekonstrukciju pilnībā pabeigs līdz Padomju Latvijas piecpadsmitajai gadadienai. Bet jau tagad laukums, bez šaubām, kļūs par vienu no rīdzinieku mīļākajām pastaigas un atpūtas vietām.

Skats uz jaunizveidotajiem apstādījumiem Rīgā, Komunaru laukumā.

Latvijas PSR Augstākās Padomes Prezidijs

DEKRETS

Par Latvijas PSR Nopelniem bagātā mākslas darbinieka goda nosaukuma piešķiršanu

Par sekmēm latviešu padomju māzikas attīstībā un pirmo latviešu padomju muzikālo komediju «Zīlo ezeru zemē» piešķirt komponistam Arvidam Jāņa d. Zilinskim Latvijas PSR Nopelniem bagātā mākslas darbinieka goda nosaukumu

Latvijas PSR Augstākās Padomes Prezidijs Priekšsēdētājs K. OZOLINS
Latvijas PSR Augstākās Padomes Prezidijs Sekretārs K. GAILIS

Rīgā, 1954. gada 14. jūlijā.

Latvijas PSR Augstākās Padomes Prezidijs

DEKRETS

Par Latvijas PSR Nopelniem bagātās kultūras darbinieces goda nosaukuma piešķiršanu

Par sekmēm latviešu padomju dramaturģijas attīstībā un tekstu pirmajai latviešu padomju muzikālajai komedijai «Zīlo ezeru zemē» piešķirt rakstniecei — dramaturģei Elīnai Augustai m. Zalītei-Zommerlei Latvijas PSR Nopelniem bagātās kultūras darbinieces goda nosaukumu.

Latvijas PSR Augstākās Padomes Prezidijs Priekšsēdētājs K. OZOLINS
Latvijas PSR Augstākās Padomes Prezidijs Sekretārs K. GAILIS

Rīgā, 1954. gada 14. jūlijā.

Vissavienības komitejā A. Čehova
nāves dienas 50 gadu atceres
atzīmēšanai

Par pasākumiem A. Čehova piemiņas saglabāšanai sakarā ar viņa nāves 50. gadadienu

Sakarā ar to, ka 1954. gada 15. jūlijā pāiet 50 gadi, kopš miris izcilais krievu rakstnieks A. Čehovs, Maskavas apgabala Lopasas rajons, kur dzīvoja un strādāja A. Čehovs, pārdēvēts par Čehova rajonu un Lopasas strādnieku cīnītājs pārdēvēts par Čehova pilsētu.

A. Čehova vārdā nosauktas:
— Maskavas pilsētas Sverdlova rajona 64. bibliotēka;

— Taganrogas pilsētas 2. vidusskola. Sadovo-Kudrinskā ielā Nr. 6, Maskavā, mājā, kur dzīvoja A. Čehovs, atklāta A. Čehova māju-muzejs un pie šīs mājas tiks uzstādīta piemiņas plāksne.

PSRS Kultūras ministrija no 1954. līdz 1956. gadam izdos A. Čehova kopotos rakstus 12 sējumos.

ČECHOVA PIEMIŅAI

Sajās dienās Krāslavas rajona kolchozos un MTS rīko lekcijas, referātus un pārrunas, atzīmējot 50. gadadienu, kopš miris lielais krievu rakstnieks A. Čehovs. Viņa nemirstīgā darbi plaši iecienīti starp rajona darbaļaudīm, viņa lūgas tiek izrādītas uz cīnītāju klubu skatuvēm.

Kultūras namā Krāslavas vidusskolas literatūras skolotāja b. Kaunova nolasi referātu «A. Čehovs — izcilis lielais krievu naclās pārstāvis». Kalniešu ciema bibliotēkā notika lasītāju konference par Čehova lugu «Trīs māsas»; diskusija aktīvi piedalījās klubā literārā un dramatiskā pulciņa locekļi.

Čehova darbu izstādes atklātas visās rajona kultūras un izglītības iestādēs.

Ludzas rajona darbaļaudis godina lielā krievu rakstnieka realista A. Čehova piemiņu. Rajona bibliotēkā iekārtots stends, kas vēlīts 50. gadadienai kopš Čehova nāves, un sarīkota rakstnieka darbu izstāde.

(Sakarā ar „Jaunās gvardes” uzvedumu Majakovska vārdā nosauktajā teātrī)

Jau idejiskā ziņā pareiza atbilde ļautumam «ko darīt?» nebija atstāt laikus varonis — «parastais» cilvēks (pirmuzmetumā nosaukts par Ivanu Ivanoviču Ivanovu), kas domā par savu dzīvi un tās nērķi, bēdz dzīvē pašnāvībā.

Velak Čechova paškritiski saprata šīs lugas arī citas vājas vietas, kas radušās darba pieredzes trūkuma dēļ dramaturģijā. Autors gan realistiķi precīzi, psiholoģiski dziļi izveidojis cilvēka raksturu visās tā pretrunās un meistariski atklājis parastas, ikdienišķās dzīves dramatismu, tomēr, visu uzmanību sakoncentrējot uz galveno tēlu Ivanovu, atstājis novārtā pārējos tēlus. Lugas ar

mē izsvīpāta. Šīs smagas trieciena chovu ietekmēja arī fiziski: sāka str. progresēt plaušu tuberkulozes pro. Pagāja daudz gadu, lekamais teātri c. rēja šīs lugas būtību visu dzīluma. Dažes teātrim Maskavā, kura repert. zelta fondā šai lugai bija pirmā viet. kaļ pēc ilgkasa laika izdevās to insc. tā, kā bija vēlējis autors.

1932. gadā M. Gorkijs sacerējis «Par lugām» rakstīja: «... A. P. chova radīja — manuprāt — gluži gīnāla tipu lugu — lirisku komediju. vīpa elegantā; lugas spēlē kā dramas tot smagas un bojāejas», tā dodams tā atslēdzīgus Čechova izmantotā apz. juma «komedija» izpratnei. «Kallasa rone Nina Zarečnaja nav, vie esmu

